didaskalia
gazeta teatralna

Z numeru: **Didaskalia 160**
Data wydania: grudzień 2020
Źródło: https://didaskalia.pl/pl/artykul/stanowisko-przeciw-historia

/ GARDZIENICE

Stanowisko. Przeciw-historia

Marcin Kościelniak

Leszek Kolankiewicz jest jednym z badaczy, którzy z imienia i nazwiska zostali wezwani przez Pawła Soszyńskiego, redaktora „Dwutygodnika", do przyjęcia odpowiedzialności za swoje powiązania naukowe i instytucjonalne z „Gardzienicami". Redakcja „Didaskaliów" udzieliła profesorowi Kolankiewiczowi swoich łamów na publikację oświadczenia, w którym obszernie wyjaśnia, jaka była jego wiedza o przemocy w „Gardzienicach".

Oświadczenie Leszka Kolankiewicza jest jednak, moim zdaniem, czymś więcej: jest też wyrazem stanowiska wobec świadectw aktorek i współpracowniczek „Gardzienic". W tej sprawie, jako redaktor czasopisma, zabieram głos.

Skoncentruję się na jednym elemencie, który wydaje mi się kluczowy. Chodzi o miejsce, w którym Leszek Kolankiewicz odnosi się do swoich prac na temat „Gardzienic". Cytuję: „Nie cofam i nie zmieniam ani jednego zdania – żadnego się nie wstydzę i nie żałuję. I podtrzymuję ocenę: «Gardzienice» to imponujące dokonanie teatru polskiego, mają swoje w pełni zasłużone

miejsce w jego historii”.

Wartość wybitnego dorobku naukowego profesora Kolankiewicza jest niepodważalna, jest to dla mnie jasne. Moja wypowiedź dotyczy czegoś innego: struktury wiedzy teatrologicznej i kulturoznawczej, tego, co w niej uznajemy za istotne, a co za drugorzędne.

Mariana Sadovska, Magdalena Bartnik, Agnieszka Błońska, Anna Bogdanowicz, Anita Bojarska, Agata Diduszko-Zyglewska, Tomasz Ducin, Katarzyna Małyszko, Katarzyna Matyka, Aleksandra Mikulska, Elżbieta Podleśna, Tomasz Rodowicz, Joanna Sarnecka, Joanna Wichowska, Aleksandra Wróblewska, Alicja Żmigrodzka. Ich świadectwa mówią o aktach przemocy, których na przestrzeni kilkudziesięciu lat dopuszczał się Włodzimierz Staniewski, wykorzystując pozycję władzy. Są to głosy o określonej odrębności, bo dotyczą konkretnych osób i ich doświadczeń. Zarazem jednak precyzyjnie wyjaśniają działanie mechanizmów przemocy patriarchalnej, które są głęboko wpisane w struktury polskiego teatru. Paweł Soszyński pytał: „czy zrewidujemy swoje zdanie o «Gardzienicach», kiedy już to wszystko wiemy?”. Nie chodzi tutaj jednak tylko o „zdanie” i nie tylko o „Gardzienicach”. Stawka i odpowiedzialność jest dużo większa.

Głosy pochodzące niemal wyłącznie od kobiet – aktorek, pracownic i współpracowniczek „Gardzienic” – są elementem „podziemnego” archiwum polskiego teatru (i kultury). Są więc rewolucyjne nie tylko dlatego, że jako ogniwo ruchu #metoo i Strajku Kobiet chcą zmienić – i, mam nadzieję, zmienią – przyszłość. Są rewolucyjne także w tym znaczeniu, że, przemeblowując archiwum „oficjalne”, zmieniają przeszłość.

Jeśli zatem przyjmujemy do wiadomości świadectwa dotyczące przemocy w „Gardzienicach”, w konsekwencji przyjmujemy zarazem, że przeszłość

polskiego teatru i kultury właśnie się zmieniła, a narracje, które ją ustanawiały, wymagają rewizji. Bez tej pracy – bez bardziej sprawiedliwego ustanawiania na nowo przeszłości – nie zmieni się także przyszłość. Tak rozumiem pracę badawczą w jednym z głównych nurtów teatrologii i kulturoznawstwa, podporządkowanym myśleniu przeciw-historycznemu.

Przyjmuję, że mogę mijać się z intencjami Leszka Kolankiewicza. Chcę jednak z całą mocą stwierdzić, że w moim przekonaniu świadectwa kobiet opowiadających o przemocy w „Gardzienicach" w sposób zasadniczy zmieniają obraz historii polskiego teatru. Przeciwne stanowisko jest – mówiąc dobitnie – aktem wykluczenia tych świadectw i ich autorek: z archiwum, a w konsekwencji z dyskursu. Jest to, dodam, wykluczenie wtórne, potwierdzające ich wykluczenie pierwotne: strukturalne, symboliczne i instytucjonalne.

Autor/ka

Marcin Kościelniak – teatrolog, kulturoznawca. Adiunkt w Katedrze Teatru i Dramatu UJ. Zastępca redaktora naczelnego „Didaskaliów". Członek komitetu redakcyjnego serii „Teatr/Konstelacje". Zajmuje się historią i politycznością teatru, sztuk performatywnych i wizualnych XX i XXI wieku. Publikował m.in. w „Tekstach Drugich", „Pamiętniku Teatralnym", „Widoku", „Dialogu". Autor książek: *Prawie ludzkie, prawie moje. Teatr Helmuta Kajzara* (2012), *„Młodzi niezdolni" i inne teksty o twórcach współczesnego teatru* (2014), *Egoiści. Trzecia droga w kulturze polskiej lat 80.* (2018). Redaktor tomu z wyborem tekstów Helmuta Kajzara *Koniec półświni. Wybrane utwory i teksty o teatrze* (2012). Współredaktor książek: *20-lecie. Teatr polski po 1989* (2010), *1968/PRL/Teatr* (2016), *Teatr a Kościół* (2018).

Źródło: *https://didaskalia.pl/artykul/stanowisko-przeciw-historia*